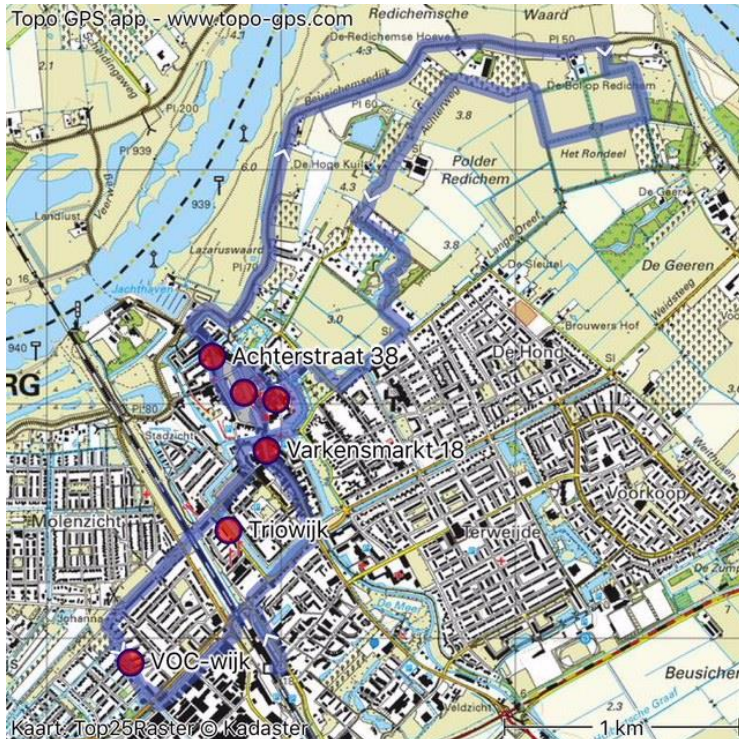

Koloniale wandeling Culemborg Vereerd, vergeten en verguisd

Start- en eindpunt: NS-station Culemborg

Parkeren: P en R NS-station Culemborg

Horeca: in Culemborg

Musea: Museum Jan van Riebeeckhuis (wo-za 10.00-17.30)

Kerken: zomermaanden za 12.00-17.00

Lengte van de wandeling: 6, 9, 11 of 12 kilometer

GPX-bestand: Topo GPS koloniale wandeling Culemborg

In Culemborg zijn drie mannen van koloniaal gewicht geboren. Het meest bekend maar inmiddels ook verguisd is Jan van Riebeeck. Hij is de grondlegger van het huidige Kaapstad in Zuid-Afrika en groeide uit tot een held van het vroegere apartheidsregime. Van Riebeecks neef was Antonio van Diemen. Die schopte het tot gouverneur-generaal in Batavia (het huidige Jakarta). Hij was de opvolger van Jan Pieterszoon Coen en net zo'n rücksichtsloze empire-builder. De derde Culemborger in dit rijtje is Otto van Rees of Koning Otto, zoals hij spottend werd genoemd. Van 1884 tot 1888 was hij een weinig succesvolle en impopulaire gouverneur-generaal van Nederlands-Indië. Al wandelend door de oude vrijstad zullen we nog meer restjes koloniaal verleden tegenkomen.

Route

1. Met je rug naar de hoofdingang van het station sla je linksaf de weg in die parallel aan het spoor loopt. Loop rechtdoor tot de rotonde en sla daar rechtsaf. Kort hierna zie je voor je de stadsgracht die ooit de vestingwallen beschermde. Hier rechtdoor blijven lopen. Aan het eind van de singel, op de viersprong, linksaf en vervolgens rechtdoor: Zandstraat. Loop de Zandstraat helemaal uit. Aan het eind, op een driesprong, flauw rechtsaf, Varkensmarkt. 20 meter verder rechts ligt op nr 20 de Oud-Katholieke kerk, met een onverwacht koloniaal detail (geopend op zaterdag in de zomermaanden).
2. Loop verder over de Varkensmarkt, en vervolgens rechtdoor onder de enige overgebleven stadspoort in Culemborg door (let op de hoogwatermetingen rechts net voor de poort). Je komt uit op de Markt met aan het eind het laat-gotische Stadhuis. Loop de Markt op en sla de eerste straat rechts in, de Grote Kerkstraat. Na 40 meter is aan je linkerhand de ingang van de Grote of Barbarakerk. In deze kerk herinneren verschillende objecten aan het Nederlandse koloniale verleden (geopend op zaterdag in de zomermaanden).
3. Na een bezoek aan de kerk de Grote Kerkstraat verder uitlopen. Aan het eind van deze straat linksaf, Ridderstraat. Juist in de hoek van de Grote Kerkstraat en de Ridderstraat ligt de rooms-katholieke pastorie (Ridderstraat 198). Waarschijnlijk stond hier in de jaren 1760 het huis van Christiaan Kleynhoff, arts en botanicus in dienst van de VOC. We komen hem aan het eind van de wandeling weer tegen. Loop de Ridderstraat helemaal uit. Aan het eind linksaf (richtingwijzer: Centrum).
4. Je komt uit op een viersprong. Sla hier linksaf: Oude Vismarkt. Op de Oude Vismarkt is Antonio van Diemen geboren. We weten niet precies waar. Wel weten we dat zijn vader eigenaar was van de voorname herberg Het Gulden Hoofd (Markt 6). Dit pand ligt aan het eind van de Oude Vismarkt, direct nadat je links de Koesteeg bent gepasseerd.
5. Loop verder de Markt op en houd schuin rechts aan (voor het stadhuis ligt de Blauwe Steen, de vroegere executieplaats). In de rechterhoek van de Markt is op nr 11 een huis met een rijk versierde trapgevel te zien, gebouwd in 1549. In dit huis dat vanouds In den Keyser heet (in tegenstelling tot het naastgelegen pand!) heeft het echtpaar Carel Constant en Maria van Aelst rond 1650 gewoond. Het is ook het geboortehuis van de latere gouverneur-generaal van Nederlands-Indië Otto van Rees.

6. Het naastliggende pand, Markt 13, dat stamt uit de 16e eeuw maar in 1707 is herbouwd - en heel verwarrend tegenwoordig In den Keyser is genoemd - heeft een aantal koloniale bewoners gekend. In 1660 heeft Gerrit van Harn hier kortstondig gewoond. Na de grondige verbouwing in 1707 kwam het pand in 1763 in handen van Nicolaas Heinsius jr.
7. Loop de Markt verder op (in de richting van de stadspoort) en sla na 25 meter rechtsaf, Vierheemskinderstraatje. Aan het einde rechtsaf. Je passeert het Museum Elisabeth Weeshuis, het eerste weeshuis van Nederland dat stamt uit 1560 (een bezoek waard al herinnert niets aan het koloniale verleden van Culemborg). Loop rechtdoor en ook bij de viersprong rechtdoor, Achterstraat. Aan het eind, Achterstraat 38, ligt rechts het 16e eeuwse pand De Fonteyn, ook wel Jan van Riebeeckhuis genoemd, naar Jan van Riebeeck die in 1652 een Nederlandse kolonie vestigde in Zuid-Afrika. Op de eerste etage is het Museum Jan van Riebeeckhuis gevestigd, inclusief kruidentuin (open wo-za).
8. Na een bezoek aan het Museum Jan van Riebeeckhuis, met je rug naar de deur van het museum, linksaf, de Havendijk in lopen. Je passeert een brug over een oude stadsgracht en loopt in de richting van de dijk. Je gaat net voor de doorgang in de dijk rechtsaf, de Beusichemse dijk op. Boven op de dijk zie je de jachthaven met links daarvan een weg – de Veerweg die leidt naar het pontveer - met een lange rij 19e eeuwse arbeidershuisjes. Ooit stond aan de Veerweg jeneverstokerij De Hoop, die floreerde dankzij de koloniale afzetmarkt.
9. Vanaf de Beusichemse dijk heb je een prachtig uitzicht over de oude binnenstad en de uiterwaarden van de Lek. Al vrij snel passeer je een afslag naar rechts (Bakelbos).

(Afkorting: Wil je de kortste route lopen (6 km) sla dan hier rechtsaf. Na een bocht naar links en naar rechts vervolgens op de viersprong linksaf (Achterweg). Je passeert een kerkhof (rechts) en slaat na 300 meter rechtsaf, een fietspad in (Achterlaan). Dit fietspad loopt langs de achterzijde van Park de Plantage, in de 19e eeuw aangelegd door de tuinarchitect Zocher. Hier pak je de wandeling hieronder weer op bij punt 13.).
10. Wie kiest voor een langere route (9, 11 of 12 km) slaat niet rechtsaf, maar vervolgt de wandeling over de dijk. Na 1,5 km kun je de route opnieuw inkorten tot 9 km. De kortere variant is aan te bevelen als de grond erg drassig is.

(Afkorting: wie kiest voor de route van 9 km. slaat hier rechtsaf: Achterweg. Je kunt de wandeling hier beneden oppakken bij punt 12).

11. Wie de langere routes (11 of 12 km.) wil wandelen, negeert opnieuw de afslag naar rechts en loopt verder over de dijk tot de afslag bij nr. 17 (ijzeren bord met de tekst 'Vrij in Culemborg' en paal met 'Anckerwaerd'). Ga hier naar beneden. Beneden aan de dijk rechtdoor over een onverhard pad. Op de T-splitsing linksaf, een laantje met een graspad, dat verderop rechtsaf buigt. De eerste laan met graspad rechtsaf inslaan. Op de viersprong rechtdoor. Aan het eind op de T-splitsing rechtsaf. Verderop bij de Y-splitsing links aanhouden, een smal voetpad over twee vlonderbruggen. Aan het eind linksaf, het graspad langs de boomgaard inslaan. Je komt uit op een asfaltweg, die je naar links inslaat (Achterweg).
12. Na 800 meter passeer je een begraafplaats aan je linkerhand. Direct na de begraafplaats sla je linksaf, een fietspad, Achterlaan in. Dit pad voert langs de achterzijde van het park de Plantage, het 19e eeuwse stadspark aangelegd door de tuinarchitect Zocher.
13. Je slaat het tweede pad rechts in en volgt het hek langs het hertenkamp. Je komt uit op een T-splitsing waar je linksaf slaat. Je houdt de vijver aan je rechterhand tot aan de uitgang van het park. Na de uitgang van het park linksaf, een voetpad langs een brede dreef inslaan. Op de eerstvolgende viersprong sla je rechtsaf, de Van Pallanddreef. Je blijft rechtdoor lopen, langs het weiland, tot de volgende viersprong. Daar ga je opnieuw rechtsaf. Ter hoogte van Elisabethdreef 5, villa 's-Heerenhof, lag waarschijnlijk rond 1770 de buitentuin aangelegd door de VOC arts-botanicus Christiaan Kleynhoff.
14. Loop iets verder op de Elisabethdreef en sla halverwege de dreef linksaf over een bruggetje, richting parkeerplaats van de polikliniek. Blijf rechts langs de (beuken)haag lopen, langs wat autoboxen en een klein parkeerplaatsje en steek dan rechtdoor de Muntbrug over. Direct na de brug links, een hellinkje op, en dan linksaf over een geasfalteerd voetpad. Rechts zie je stadsmuur met een moestuin (daarachter ligt de pastorie Ridderstraat 198). Ruim 250 jaar geleden lag tussen de stadsmuur (rechts) en 's-Heerenhof (schuin links) de buitentuin van Christiaan Kleynhoff. Bij een Y-splitsing het pad links aanhouden. Aan het eind van het pad linksaf over een brug en dan over de parkeerplaats rechtsaf. Je loopt langs de synagoge van de kleine Joodse gemeente die in de Tweede Wereldoorlog werd uitgemoord. Aan het eind van de Jodenkerkstraat links- en direct rechtsaf: Buiten Molenstraat.

15. Op de T-splitsing met voor je een stadsmolen linksaf en rechtdoor blijven lopen tot de viersprong. Hier rechtsaf. Aan het eind van deze straat passeer je de stadsgracht (links en rechts). Je kunt hier kiezen voor de directe weg naar het station of de langste variant (12 km). Deze voert nog langs de zogeheten 'VOC-buurt'. Dat is een na-oorlogse wijk met een aantal straten vernoemd naar Culemborgers die in de koloniën carrière hebben gemaakt. Deze buurt mag niet ontbreken in deze wandeling, maar het is niet het mooiste deel van Culemborg.

(Afkorting: wie de kortere variant direct naar het station wil lopen slaat hier linksaf, Triosingel. Je passeert de Triowijk. Aan het eind op de T-splitsing rechtsaf en op de rotonde linksaf: 100 meter verder arriveer je bij station Culemborg).

16. Voor de langste variant rechtdoor, links van je ligt de *Triowijk*. Je gaat door een tunnel onder het spoor door en verder rechtdoor. Je kruist de Otto van Reesweg en loopt rechtdoor de Jan van Riebeeckstraat in (rechts van de Van Riebeeckstraat zijn trouwens enkele straten vernoemd naar Zuid-Afrikaanse anti-apartheidstrijders). Je kruist de De Kaapstraat. Bij de Y-splitsing links aanhouden: wordt Landzichtweg. Neem op de Landzichtweg de eerste straat links: de Uphof. Houd op de Y-splitsing rechts aan: Wijsenbeekweg.

17. Loop rechtdoor en je arriveert in de VOC-buurt. Deze buurt wordt momenteel geheel gesaneerd. Alleen rechts zijn nog twee straten te vinden vernoemd naar Culemborgers die in de koloniën carrière maakten. Loop de Wijsenbeekweg helemaal uit, steekt bij de zebra over en na 20 meter de eerste straat links: Anthonie van Diemenstraat. Loop deze weg helemaal uit tot aan de spoordijk. Sla dan linksaf op het fietspad dat onder de spoortunnel doorloopt. Op de rotonde rechtsaf en na 150 meter bereik je station Culemborg.